

La innovació com a motor del canvi

Aprenentatge de l'ortografia mitjançant la memòria visual i la PNL

Anabel Ramos

Investigadora en formació de la Universitat Autònoma de Barcelona

Moisés Selfa

Universitat de Lleida

El present article pretén obrir nous horitzons en l'ensenyament de l'ortografia des d'un paradigma docent innovador: el mètode de la memòria visual i la programació neurolingüística (PNL). A partir d'una experiència d'aprenentatge servei, es va posar en pràctica aquest mètode amb alumnes de primer d'educació secundària (ESO) i de batxillerat. Analitzarem aquesta tasca innovadora i valorarem els resultats positius de la implementació realitzada.

PARAULES CLAU

- ORTOGRAFIA
- MEMÒRIA VISUAL
- METODOLOGIA
- INNOVACIÓ

Els errors ortogràfics que es gesten a l'educació primària es van accentuant al llarg de l'ESO i perduren al batxillerat i a l'educació universitària, on s'arriben a observar greus manques ortogràfiques que no s'han esmenat ni treballat funcionalment en etapes anteriors de l'educació formal. A més, existeix una gran preocupació entre el professorat general que no sap amb certesa com pot actuar en el moment d'escometre els errors ortogràfics dels seus alumnes i en la instrucció pràctica de l'ortografia de la llengua estudiada. El problema potser rau en l'ús de metodologies d'ensenyament-aprenentatge poc funcionals que s'utilitzen en els contextos educatius. Fins als nostres dies, el mètode imperant ha estat la metodologia tradicional i instructiva de l'ortografia: ensenyar les normes ortogràfiques i que els nens i joves les estudiïn per poder escriure d'una forma correcta. No obstant això, el canvi de paradigma per a l'ensenyament de l'ortografia és

■

Els errors ortogràfics que es gesten a la primària s'accentuen al llarg de l'ESO i el batxillerat

un repte que no ha de passar desapercebut als qui es dediquen a impartir aquesta competència.

L'ÚS DE LES METODOLOGIES TRADICIONALS

El mètode tradicional d'ensenyament de l'ortografia està relacionat amb el desprestigi social que sofreix l'ortografia en l'actualitat. Tal com afirma Rodríguez-Ortega (2015, p. 96): «fins ara, es tractava [l'ortografia] com un xarop de mal gust». En aquest sentit, de vegades, els mètodes tradicionals utilitzats i que apareixen en molts llibres de text afavoreixen els errors ortogràfics més que no pas els prevenen. Així, existeix una bateria d'exercicis amb espais buits on falten lletres o una síl·laba que l'estudiant haurà d'escriure correctament. És urgent qüestionar-nos si volem que els alumnes s'equivoquin i si pretenem afavorir la reflexió i l'aprenentatge mitjançant l'error. Així, apostem fermament per l'ortografia preventiva. És a dir, hem de prevenir l'error ortogràfic abans de cometre'l.

Considerem que el mètode de què parlarem a les línies següents possibilita la memorització visual de les paraules abans de realitzar, per exemple, un dictat. Aquest mètode forma part de l'ortografia

Les paraules han de ser vistes, sentides, pronunciades i escrites per aprendre'n correctament la bona ortografia

■

preventiva, la qual possibilita l'aprenentatge mitjançant un procediment visual, auditiu, motor i gnòsic. És a dir, les paraules han de ser vistes, sentides, pronunciades i escrites per aprendre'n correctament la bona ortografia. En aquest aspecte, existeixen estudis que expliquen que l'ortografia s'aprèn en un 83% mitjançant la vista; en un 11%, mitjançant l'oïda, i en un 6%, mitjançant els altres sentits (Carratala, 1993). Per això hem d'utilitzar tots els sentits possibles per escriure correctament.

CONTEXTUALITZACIÓ I OBJECTIUS

L'experiència que vam realitzar es va dur a terme amb un grup de joves de primer d'ESO d'un centre obert del barri de Balafia (Lleida) i quatre adults de primer de batxillerat. Tots presentaven mancances greus en l'ús escrit de la llengua catalana.

Les sessions amb estudiants de batxillerat es van dur a terme en

un espai universitari comú. En aquest sentit, cal dir que vam decidir realitzar la pràctica pedagògica amb alumnes de batxillerat perquè vam considerar que era un camp inexplorat. A més, es tractava de persones que desitjaven, veritablement, millorar la seva ortografia.

D'altra banda, vam determinar fer la pràctica educativa al centre obert de Balafia amb nens i nenes en risc d'exclusió social, ja que, d'aquesta manera, teníem la possibilitat de desenvolupar un aprenentatge servei.

Per últim, volem aclarir que l'objectiu general de la implementació del mètode de la memòria visual és anar perfeccionant l'ortografia de forma gradual dintre de l'educació formal. D'aquesta finalitat, se'n van desprendre els objectius específics següents: millorar la comunicació intergrup, potenciar la motivació intrínseca per aprendre ortografia i estimular l'autoconfiança per optimitzar la qualitat de la lecto-escritura.

Descripció de les activitats

A cada sessió de treball, es va dur a terme un conjunt d'experiències relacionades amb l'aprenentatge de l'ortografia mitjançant el mètode

de de la PNL. Tot seguit, les expliquem una per una.

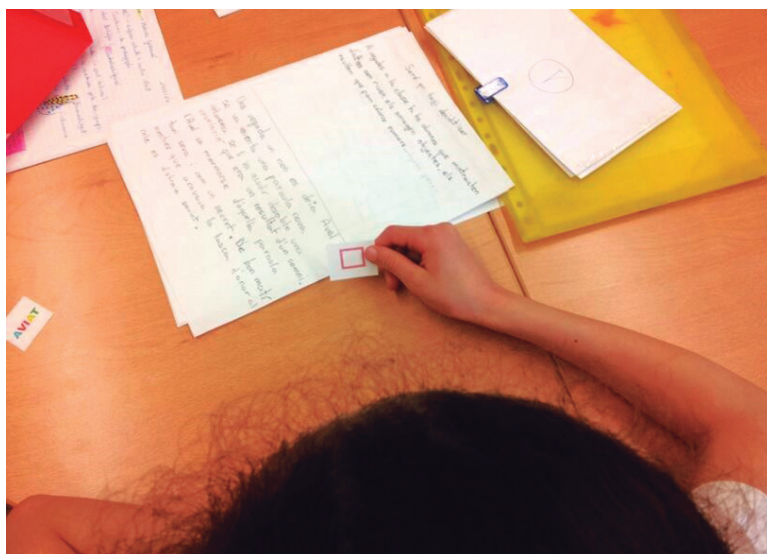
Primera sessió

L'objectiu principal d'aquesta sessió era conèixer els alumnes dels dos grups de treball (centre obert i adults). A més, van manifestar el seu compromís per millorar l'ortografia alhora que els explicàvem el mètode de la memòria visual. A partir d'aquí, vam començar a mostrar les figures geomètriques que proporciona Gabarró (2012) al quadern de l'alumnat per tal de practicar-la. Mitjançant el treball amb les figures geomètriques, es va iniciar els adolescents en el mètode, atès que havien de memoritzar visualment les formes i els colors d'aquestes figures (imatge 1). Una vegada

realitzada aquesta tasca, es van formular dues tipologies de preguntes sobre les figures memoritzades. En primer lloc, vam preguntar sobre quina forma tenia la figura. En segon lloc, sobre els colors de cadascuna.

Segona sessió

En aquesta part, vam enfortir la memòria visual recorrent a les preguntes sobre les figures formulades a la primera sessió. Seguidament, vam començar a vincular la memòria visual amb l'ortografia de les paraules. Així, vam presentar un conjunt de paraules cada lletra de les quals estava impresa en un color diferent. A continuació, vam realitzar preguntes sobre els colors i les posicions que ocupaven les lletres

Imatge 1. Jove memoritzant visualment una figura geomètrica

El nivell de complexitat ortogràfica de les paraules va anar augmentant segons els progressos de l'alumnat

de les diferents paraules. Cal dir que vam començar amb mots senzills de dues o tres lletres. A partir d'aquí, se'n va anar augmentant el nivell de complexitat ortogràfica segons els progressos de l'alumnat.

Tercera sessió

Tal com planteja Gabarró (2010), vam dur a terme l'exercici dels quatre sobres per aconseguir una memorització visual real de totes les paraules que es treballassin. El mètode dels quatre sobres consisteix a introduir les paraules que causen més dificultat a l'alumne en el primer sobre. Seguidament, el discent ha de memoritzar visualment les paraules i, si contesta satisfactòriament, pot col·locar el paper amb la paraula en el segon sobre. És a dir, cadascuna ha de passar per quatre filtres que són els sobres. D'aquesta manera, si el jove ha respost totes les preguntes d'una paraula que ha arribat al quart sobre, pot dir-se que en coneix l'escriptura correcta i

que és capaç de memoritzar-la visualment. Va ser de vital importància explicar als estudiants de batxillerat per què era necessari treballar d'aquesta manera. Per aquest motiu, va caldre enfortir el vincle de confiança que vam crear amb ells, ja que qüestionaven el mètode i el qualificaven de massa pedagògic.

Quarta sessió

En aquesta activitat, vam començar a fer dictats seguint el mètode de la memòria visual per parelles. És a dir, els alumnes havien de visualitzar tot el text abans d'escriure'l i, després, dictar-se'l entre ells segons el nivell de dificultat de cadascun. Cal dir que l'escriptura de les paraules d'aquests escrits va millorar progressivament, ja que hi apareixien mots visualitzats abans, per la qual cosa el nombre de faltes ortogràfiques es va reduir de manera considerable.

Cinquena sessió

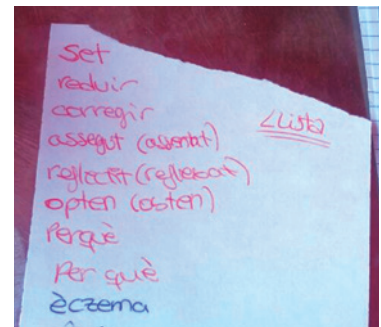
A la sessió anterior, tant els adolescents com els adults hi van aportar paraules que els causaven dificultats en la seva vida quotidiana (imatge 2). Així, hi vàrem poder treballar i, a més, vam seguir realitzant els dictats per parelles internivells. En aquesta sessió, els adults van finalitzar l'aprenentatge del mètode de la PNL per a la correcta ortografia de les paraules, ja que van treballar autònoma-

ment. Convé destacar que cadascun dels discents, als seus espais d'estudi particulars, va continuar aplicant el mètode implementat en les quatre sessions de treball.

Sisena i setena sessions

Continuàvem amb els dictats, però aquesta vegada amb textos que haguessin treballat a l'institut. Els joves estaven molt satisfets amb els progressos assolits, perquè concebien el mètode com un recurs que podrien utilitzar en qualsevol moment.

L'última sessió va ser un recordatori de tot el que havíem realitzat fins aleshores per afermar els aprenentatges i potenciar la necessitat de continuar amb el mètode de forma autònoma. A més, els vam proporcionar un dossier molt petit amb algunes de les normes ortogràfiques més eficaces i que menys excepcions presentaven.

Imatge 2. Recull de paraules actuals que van crear confusió a un adolescent

Cal dir que realitzarem una avaluació formativa en funció dels progressos ortogràfics de l'alumne i, alhora, valorarem la seva actitud envers el mètode de la memòria visual.

RESULTATS

Els resultats de la pràctica educativa que vam dur a terme, tant amb els estudiants d'ESO com amb els de batxillerat, van ser del tot positius a nivell qualitatiu. Els alumnes d'ESO van experimentar un progrés important per a ells en relació amb les faltes ortogràfiques. Cal afegir-hi que els discents van notar una millora del 60,91% de les faltes que cometien al començament.

D'altra banda, els estudiants de batxillerat van dur a terme una millora encara superior, ja que va ser del 90%. Per tant, és un fet notori que el mètode de la memòria visual és molt efectiu per aprendre l'ortografia de les paraules.

De la mateixa manera, els alumnes van finalitzar satisfactòriament l'aprenentatge i la implementació del mètode, ja que van comprovar que podien aprendre a escriure bé d'una manera atractiva. Així, fomentàvem competències que afavorien el desenvolupament interpersonal i, al seu torn, la comunicació intergrupala.

Fomentàvem competències que afavorien el desenvolupament interpersonal i la comunicació intergrupala

D'altra banda, els alumnes de batxillerat, més grans que els d'ESO, van qüestionar més el procediment utilitzat que els de primer d'educació secundària, ja que el qualificaven d'inadequat i els provocava un conflicte cognitiu. Així mateix, va ser imprescindible que el docent insistís en la necessitat de canviar la metodologia utilitzada fins aleshores per ensenyar ortografia. Els estudiants de batxillerat van acabar assimilant el mètode, atès que ells podien ser participants dels seus propis progressos.

CONCLUSIONS

Aprendre a escriure no és exclusivament aprendre ortografia, si bé la bona ortografia és un aspecte que la societat i les comunitats educatives valoren com a molt positiu en l'aprenentatge de la llengua escrita (Camps i altres, 2004, p. 38-39). Per aquest motiu, d'una banda, cal que l'ortografia sigui present en qualsevol activi-

tat educativa en la qual la llengua escrita tingui un pes significatiu. D'altra banda, a causa de la quantitat de faltes d'ortografia que presenten els textos dels educands en els diferents nivells d'aprenentatge, la preocupació del professorat per la didàctica i l'ús correctes de l'ortografia cada vegada augmenten més.

Aquesta experiència de treball mostra que el paper del professorat és clau per al bon ensenyament de l'ortografia. És, doncs, responsabilitat dels docents crear situacions d'aprenentatge que afavoreixin la innovació educativa per ajudar els discents.

El mètode de la memòria visual vinculat amb la PNL ha estat molt efectiu en la mostra d'agents amb què hem treballat. Els resultats de la seva aplicació així ho demostren. Per això, apostem per buscar mètodes nous i innovar per garantir un aprenentatge integral i real entre els alumnes, partint sempre de les seves realitats quotidianes, que estan directament connectades amb les necessitats dels discents. ◀

Referències bibliogràfiques

- CAMPS, A. y otros (2004): *La enseñanza de la ortografía*. Barcelona. Graó.
- CARRATALA, F. (1993): «La ortografía y su didáctica en la Educación

Primaria». *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, núm. 18, p. 93-100.

DÍAZ PEREA, M.R.; MANJÓN-CABEZA CRUZ, A. (2014): «Preocupaciones docentes y enfoque didáctico de la enseñanza de la ortografía». *Docencia e Investigación: Revista de la Escuela Universitaria de Magisterio de Toledo*, vol. 33(18), p. 1-21.

GABARRÓ, D. (2010): *Bona ortografia sense esforç amb PNL*. Lleida. Boira.

— (2012): *Dominar la ortografia. Quadern de l'alumnat*. Lleida. Boira.

RODRÍGUEZ-ORTEGA, D. (2015): «Un bien necesario para la escritura: la competencia ortográfica». *Ocnos. Revista de Estudios sobre Lectura*, núm. 13, p. 85-98.

Adreces de contacte

Anabel Ramos Pla

Investigadora en formació de la Universitat Autònoma de Barcelona
anabelrms@gmail.com

Moisés Selfa Sastre

Universitat de Lleida
mselfa@didesp.udl.cat

Aquest article fou rebut a ARTICLES DE DIDÀCTICA DE LA LLENGUA I DE LA LITERATURA el mes de setembre de 2016 i acceptat el mes de juny de 2017 per ser-hi publicat.